

Một số biện pháp giáo dục kỹ năng giao tiếp xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi tại trường mầm non

ThS. Nguyễn Thị Bắc

Khoa Chính trị - Tâm lý - Giáo dục học, Trường Đại học Hải Dương

Email: Uhdbacnguyen.edu@gmail.com

Ngày nhận bài: 20/01/2026

Ngày chấp nhận đăng: 01/02/2026

Tóm tắt - Bài viết trình bày về giáo dục kỹ năng giao tiếp xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi ở trường mầm non, trong đó đề cập đến một số vấn đề chính như ý nghĩa, mục tiêu, nội dung giáo dục kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi. Từ đó đề xuất một số biện pháp giáo dục kỹ năng xã hội cho trẻ 4 - 5 tuổi như: điều chỉnh môi trường lớp học, kích thích trẻ tự kỷ giao tiếp xã hội, hỗ trợ trẻ khi cần thiết, sử dụng lời khen phù hợp với trẻ để kích thích sự giao tiếp trong các hoạt động, rèn luyện kỹ năng giao tiếp xã hội cho trẻ thông qua các trò chơi đóng vai. Phối hợp với gia đình giáo dục kỹ năng cho trẻ. Những mục tiêu này hướng đến mục tiêu chung giúp cho trẻ tự kỷ có thể hoà nhập với cộng đồng trong xã hội.

Từ khóa - Kỹ năng giao tiếp, trẻ rối loạn phổ tự kỷ, trường mầm non hoà nhập.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục hoà nhập trẻ khuyết tật hiện nay đang nhận được nhiều sự quan tâm của toàn xã hội như một lĩnh vực khoa học chứ không hẳn chỉ mang tính nhân đạo từ thiện. Bởi mỗi trẻ em là một cá thể riêng biệt, có điểm mạnh và điểm yếu và khả năng khác nhau. Do đó môi trường học tập thân thiện không có rào cản là điều kiện để trẻ có thể phát triển và hoà nhập với cộng đồng xã hội. Môi trường giáo dục hoà nhập phát triển sẽ giúp rút ngắn khoảng cách giữa trẻ khuyết tật với các bạn cùng trang lứa, đảm bảo cho trẻ được tham gia đầy đủ vào các hoạt động giáo dục, tạo cơ hội để trẻ phát triển khả năng tiềm ẩn và có những đóng góp tích cực cho cộng đồng xã hội.

Rối loạn phổ tự kỷ (ASD) là một dạng khuyết tật phát triển tồn tại suốt cuộc đời, thường xuất hiện trong 3 năm đầu đời. Tự kỷ là do rối loạn thần kinh gây ảnh hưởng đến chức năng hoạt động của não bộ, tự kỷ có thể xuất hiện ở bất kỳ cá nhân, không phân biệt giới tính, quốc gia hay điều kiện kinh tế xã hội. Đặc điểm nổi trội nhất của các trẻ này thường là khó khăn về tương tác xã hội, giao tiếp xã hội, cử chỉ ngôn ngữ và phi ngôn ngữ, hoạt động thường lặp đi lặp lại, mang tính rập khuôn định hình.

Việc nghiên cứu về ngôn ngữ và giao tiếp xã hội của trẻ tự kỷ luôn nhận được sự quan tâm của nhiều các tác giả khắp nơi trên thế giới ở các lĩnh vực khác nhau như y tế, giáo dục, xã hội... Mỗi tác giả lại có cách nhìn nhận và khai thác ở các khía cạnh riêng nhưng nhìn chung đều hướng tới mục tiêu chung là hỗ trợ trẻ tự kỷ phát triển, chỉ ra được những khó khăn mà trẻ đang gặp phải trong cuộc

sống và tìm kiếm cách thức hỗ trợ trẻ rối loạn phát triển kỹ năng giao tiếp (KNGT). Một trong những khó khăn của trẻ tự kỷ là khó khăn về giao tiếp xã hội, ngôn ngữ và cử chỉ điệu bộ bao gồm khả năng hiểu, lĩnh hội, bộc lộ nhu cầu và cảm xúc của mình. Vì vậy khi tương tác trẻ thường thụ động và có thể dẫn đến nhiều hành vi không phù hợp với lứa tuổi và môi trường xã hội.

Ngoài ra trẻ cũng gặp nhiều khó khăn hạn chế khi giao tiếp phi ngôn ngữ, trẻ thường tránh khi giao tiếp mắt với đối tượng giao tiếp, trẻ ít khi sử dụng ngôn ngữ cơ thể khi giao tiếp để bày tỏ quan điểm, nhu cầu của mình. Nhiều trẻ còn dễ nổi nóng, cáu gắt, bốc đồng, chịu đựng kém và thiếu hụt các kỹ năng xã hội. Do vậy phát triển kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ luôn là mục tiêu ưu tiên trong quá trình can thiệp và hỗ trợ trẻ ở mầm non.

Giáo dục hoà nhập cho trẻ khuyết tật nói chung và rối loạn phổ tự kỷ nói riêng đã được triển khai rộng rãi ở nhiều tỉnh thành trên cả nước, trong đó các trường mầm non cũng đã được tiếp nhận trẻ rối loạn phổ tự kỷ vào học hoà nhập tại các trường mầm non. Vấn đề giáo dục kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi học hoà nhập ở trường mầm non cũng đã được chú trọng, song hiệu quả vẫn chưa đáp ứng với mục tiêu của trẻ. Vì vậy nghiên cứu về giáo dục kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi học hoà nhập đang là những mục tiêu cấp thiết hiện nay, với mong muốn sẽ giải quyết và hỗ trợ được trong quá trình can thiệp, trị liệu và tổ chức các hoạt động hướng tới mục tiêu giáo dục kỹ năng giao tiếp xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ học hoà nhập tại các trường mầm non.

2. NỘI DUNG

2.1. Một số vấn đề về giáo dục kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi

2.1.1. Khái niệm giáo dục kỹ năng giao tiếp xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi

Kỹ năng giao tiếp có vai trò quan trọng đối với sự phát triển của trẻ khuyết tật nói chung và trẻ rối loạn phổ tự kỷ nói riêng. Việc giáo dục kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ được hiểu là quá trình hỗ trợ trẻ học hoà nhập ở các trường mầm non một cách tốt nhất.

Theo từ điển Tiếng Việt, phương pháp được hiểu là cách thức, con đường để đạt đến mục tiêu. Biện pháp là cách làm, cách giải quyết một vấn đề cụ thể. Như vậy

chúng ta có thể hiểu phương pháp hướng tới nhiệm vụ chung còn biện pháp hướng đến giải quyết một nhiệm vụ cụ thể nào đó.

Vậy biện pháp giáo dục kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi tại trường mầm non là cách thức tác động giáo dục cụ thể trong quá trình trẻ tự kỷ tham gia các hoạt động ở trường mầm non nhằm giúp trẻ tự kỷ phát triển một số kỹ năng giao tiếp cần thiết, phù hợp với nội dung và đối tượng như: kỹ năng chú ý, lắng nghe, bắt chước, luân phiên, nghe hiểu ngôn ngữ và kỹ năng sử dụng các yếu tố phi ngôn ngữ.

2.2.2. Ý nghĩa giáo dục kỹ năng giao tiếp xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi học hoà nhập

Trẻ rối loạn phổ tự kỷ thường gặp khó khăn trong giao tiếp đặc biệt là tính chủ động và tính tích cực trong tương tác với mọi người xung quanh, trẻ cũng gặp nhiều khó khăn trong việc thể hiện cảm xúc của mình với người khác, thường trẻ thụ động khi tương tác với các bạn, gặp những vấn đề hành vi, hiếm khi sử dụng các yếu tố phi ngôn ngữ như cử chỉ, ánh mắt thể hiện nhu cầu, mong muốn của bản thân. Vì vậy ý nghĩa của giáo dục kỹ năng xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ được khái quát thành các nội dung sau:

- Giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ tự tin khi tham gia vào các hoạt động chung cùng với bạn. Bởi nhiều trẻ thường nhút nhát và đôi khi bị cô lập trong các hoạt động chung ở trường mầm non. Khi tham gia với các bạn, trẻ có xu hướng thường tách khỏi ra khỏi hoạt động chung. Một trong những lý do khiến trẻ rối loạn phổ tự kỷ rời bỏ các hoạt động chung đó chính là các rào cản về mặt ngôn ngữ và giao tiếp. Chính vì vậy việc giáo dục kỹ năng giao tiếp xã hội cho trẻ giúp các em tự tin hơn khi tương tác với các bạn cùng trang lứa, mạnh dạn trong các hoạt động tại trường mầm non.

- Giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ chủ động tương tác với các bạn trong nhóm chơi. Trẻ tự kỷ thường bị động và thiếu linh hoạt khi tương tác với các bạn cùng lứa tuổi. Việc phát triển kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4-5 tuổi giúp trẻ chủ động và tích cực tương tác trong khi chơi. Trẻ hiểu được lời nói của bạn chơi, hiểu các mệnh lệnh mà người lớn đưa ra để hoà nhập với các bạn không cần sự hỗ trợ của cô và các bạn khi tham gia.

- Giúp trẻ tự kỷ có thể thiết lập mối quan hệ với các bạn ở trường mầm non, trẻ tích cực tương tác với các bạn trong nhóm chơi, trẻ sử dụng ngôn ngữ để duy trì nội dung chơi, trẻ được phát triển một số kỹ năng quan trọng như lắng nghe, sử dụng ngôn ngữ hiểu, ngôn ngữ nói đây là những kỹ năng vô cùng cần thiết để mở rộng mối quan hệ giữa trẻ với các bạn, giữa trẻ với nhóm chơi và giữa trẻ với giáo viên. Tham gia vào các hoạt động với các biện pháp hỗ trợ từ giáo viên tạo nền tảng kỹ năng giao tiếp tốt làm cơ sở để trẻ tự tin thiết lập các mối quan hệ trong lớp, linh hoạt trong việc duy trì mối quan hệ trong khi chơi.

Ngoài ra, việc phát triển kỹ năng giao tiếp cho trẻ tự kỷ còn giúp trẻ vượt qua những khó khăn về ngôn ngữ và giao tiếp, bộc lộ cảm xúc của mình thông qua giao tiếp phi ngôn ngữ, ánh mắt cử chỉ, điệu bộ. Mặt khác phát triển kỹ

năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ còn có ý nghĩa đối với giáo viên mầm non, cha mẹ và những người thường xuyên chăm sóc trẻ, khi trẻ có kỹ năng giao tiếp tốt sẽ biết thể hiện nhu cầu, mong muốn của trẻ và chủ động linh hoạt khi giao tiếp với cha mẹ và giáo viên.

2.1.3. Mục tiêu giáo dục kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi học hoà nhập

Trẻ tự kỷ có nhiều khó khăn khi tương tác với các bạn cùng trang lứa, bên cạnh đó nhiều trẻ hạn chế trong giao tiếp và ngôn ngữ diễn đạt. Chính vì vậy mục tiêu giáo dục KNGT cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi học hoà nhập nhằm giúp trẻ biết sử dụng các phương tiện giao tiếp khác nhau phù hợp với đối tượng giao tiếp. Qua đó trẻ vận dụng những kinh nghiệm giao tiếp của bản thân, thông qua sự hỗ trợ của giáo viên và quá trình tương tác với các bạn, trẻ sẽ biết sử dụng ngôn ngữ và yếu tố phi ngôn ngữ vào trong quá trình hoạt động giao tiếp xã hội ở mầm non một cách có hiệu quả.

2.1.4. Nội dung giáo dục kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi học hoà nhập ở trường mầm non

Theo Elena Neilich có 6 kỹ năng giao tiếp mà mỗi trẻ cần có bao gồm: (1) Liên hệ mắt (Eye contact): kỹ năng này được biểu hiện ở việc trẻ nhìn trực tiếp vào người khác khi tham gia hội thoại để thể hiện sự quan tâm tới nội dung giao tiếp và tôn trọng người khác. (2) Nói rõ ràng và mạch lạc (Speak clearly and corectly): được thể hiện ở việc phát âm đúng, nói rõ và sử dụng đúng ngữ pháp. (3) Kỹ năng luân phiên và không ngắt lời người khác (Take turn); (4) Kỹ năng tập trung chú ý và phản hồi một cách tích cực (Pay attention); (5) Tham gia vào hội thoại một cách lịch sự; (6) Kết thúc hội thoại một cách vui vẻ. Trẻ tự kỷ gặp nhiều khó khăn trong cuộc sống, hạn chế về mặt ngôn ngữ và khả năng giao tiếp chính là rào cản làm cho trẻ khó khăn trong việc thiết lập các mối quan hệ với bạn bè đồng trang lứa. Vì vậy để giúp trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi hoà nhập với các bạn cần quan tâm giáo dục các yếu tố phi ngôn ngữ như cử chỉ, điệu bộ, ánh mắt, nét mặt để bộc lộ cảm xúc trong quá trình giao tiếp.

2.2. Một số biện pháp giáo dục kỹ năng giao tiếp xã hội cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi học hoà nhập ở trường mầm non

2.2.1. Điều chỉnh môi trường lớp học kích thích trẻ có cơ hội tham gia các hoạt động

Môi trường lớp học có ảnh hưởng rất lớn đến quá trình tương tác và giao tiếp giữa trẻ rối loạn phổ tự kỷ và các bạn trong lớp hoà nhập. Do đó để kích thích trẻ giao tiếp và bộc lộ ngôn ngữ trong quá trình chơi cần chú ý tới việc điều chỉnh sắp xếp môi trường hợp lý bao gồm cả môi trường vật chất và môi trường tâm lý xã hội.

- Điều chỉnh môi trường vật chất: Giáo viên cần sắp xếp đồ dùng học tập, đồ chơi phù hợp với chủ đề hoạt động và sự hứng thú của trẻ, đảm bảo an toàn cho trẻ, đồng thời kích thích sự tương tác qua lại giữa các bạn gặp khó khăn với trẻ bình thường trong lớp và ngược lại.

- Điều chỉnh môi trường tâm lý tích cực kích thích trẻ rối loạn phổ tự kỷ có cảm giác an toàn, thân thiện, không

tạo áp lực đối với trẻ mỗi khi đến trường, giáo viên cũng nên điều chỉnh phương pháp, cách tương tác với trẻ từ khi đón và các hoạt động trong giờ hàng ngày. Tạo cảm giác an toàn, thân thiện đối với trẻ thông qua việc khen thưởng khi trẻ làm đúng, cố gắng khen trẻ nhiều hơn về những cố gắng mà trẻ đã vượt qua trong các hoạt động ở trường, để trẻ cảm thấy mình được tôn trọng và có động lực hoàn thành những mục tiêu tiếp theo.

2.2.2. Hỗ trợ cá nhân đối với trẻ rối loạn phổ tự kỷ trong các hoạt động

Hầu hết đối với trẻ rối loạn phổ tự kỷ khái niệm chơi rất nghèo nàn, hầu hết chơi một cách dập khuôn và đơn giản. Vì vậy nhiệm vụ của các cô giáo dạy hoà nhập rất quan trọng, giáo viên hỗ trợ trẻ trong các hoạt động giúp trẻ hoàn thành nhiệm vụ của mình. Sự giúp đỡ kịp thời từ giáo viên trong quá trình tham gia vào các hoạt động sẽ tạo sự tự tin, kích thích trẻ tương tác một cách chủ động. Ngoài ra việc hỗ trợ cá nhân trẻ trong khi chơi sẽ tạo cho trẻ cảm giác an toàn, để trẻ yên tâm lúc nào cô cũng có bên cạnh. Từ đó không còn lo lắng và sợ hãi khi tham gia hoạt động.

Giáo viên hỗ trợ trực tiếp khi trẻ giao tiếp. Đây là thời điểm trẻ tự kỷ gặp khó khăn trong khi tham gia vào các hoạt động, giáo viên là người chủ động tương tác cùng với trẻ. Ví dụ: Khi trẻ tham gia vào các trò chơi “Bác sĩ” khi trẻ đang lúng túng không biết sử dụng ngôn ngữ và phi ngôn ngữ như thế nào cho phù hợp với hoàn cảnh và bạn cùng chơi thì giáo viên có thể gợi ý để kích thích phát triển ngôn ngữ của trẻ như: bạn làm sao đấy, bác sĩ khám cho con nhé, bạn bị đau ở đâu, chị khám cho e nhé... đối với những trẻ gặp khó khăn, sử dụng câu, lượng từ hạn chế, chưa biết sử dụng linh hoạt các câu giao tiếp thì trong trường hợp này giáo viên có thể đưa ra các mẫu câu giao tiếp để trẻ nghe và nhắc lại.

Giáo viên hỗ trợ gián tiếp: Giáo viên khuyến khích các bạn trong lớp, nhóm chơi hỗ trợ trẻ gặp khó khăn bằng những gợi ý, kích thích các bạn trong lớp tích cực và chủ động tương tác trong nhiều hoạt động khác nhau.

2.2.3. Luyện tập kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi thông qua các trò chơi, đặc biệt các trò chơi đóng vai

Như chúng ta biết mục đích của việc luyện tập kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi thông qua trò chơi đóng vai nhằm củng cố những kỹ năng giao tiếp trẻ đã có và phát triển những kỹ năng mà trẻ còn hạn chế hoặc thiếu ổn định chưa được thành thục. Việc thực hành luyện tập kỹ năng giao tiếp cho trẻ tự kỷ 4 - 5 tuổi thông qua các trò chơi đóng vai sẽ nâng cao kỹ năng chơi, tăng cường khả năng tương tác giữa các trò chơi với nhau để đạt được mục tiêu kỹ năng giao tiếp cho trẻ trong kế hoạch giáo dục cá nhân của nhà chuyên môn.

Trong quá trình chơi tương tác giáo viên luôn phải quan sát, theo dõi quá trình trẻ rối loạn phổ tự kỷ chơi để biết được mức độ chơi của trẻ tự kỷ như thế nào với các bạn trong nhóm chơi. Giáo viên sẽ quan sát cách chơi của trẻ, kết hợp với tương tác cùng với trẻ trong trò chơi giáo viên sẽ nắm bắt được mức độ bộc lộ kỹ năng giao tiếp của

trẻ, từ đó hiểu được những kỹ năng nào trẻ đã có, kỹ năng nào trẻ còn hạn chế và chưa ổn định, từ đó sẽ xây dựng kế hoạch hỗ trợ trẻ trong giai đoạn sắp tới của trò chơi nhằm giúp trẻ có thể chơi hoà nhập cùng các bạn trong cùng trang lứa.

Việc xác định những kỹ năng xã hội cần thực hành, luyện tập cho trẻ tự kỷ để biết được những kỹ năng mà trẻ còn gặp khó khăn khi chơi các trò chơi đóng vai và cần được luyện tập, giáo viên có thể thông qua các tình huống chơi hoặc quan sát kỹ năng chơi của trẻ. Nếu mức độ tương tác của trẻ với các trò chơi tương tác không cao sẽ dễ nhận thấy ở trẻ một số biểu hiện như: thiếu tính chủ động trong trò chơi, gặp khó khăn khi tương tác giữa các vai chơi, lúc đó thường sẽ cần hỗ trợ nhiều từ giáo viên và các bạn chơi cùng. Khi chơi cần sử dụng các phương tiện giao tiếp ngôn ngữ và phi ngôn ngữ của trẻ trong khi chơi, đây cũng là điều hạn chế của trẻ trong khi chơi. Vì vậy khi chơi với trẻ giáo viên cũng cần quan sát và để ý tới kỹ năng sử dụng cử chỉ, điệu bộ, nét mặt trong các trò chơi đóng vai như thế nào có linh hoạt hay không? từ đó giáo viên sẽ xác định được những kỹ năng giao tiếp xã hội nào cần được ưu tiên và hỗ trợ.

Luyện tập kỹ năng giao tiếp cho trẻ tự kỷ qua các trò chơi, có thể được tiến hành bằng sách giáo viên, các tình huống thông qua chơi trò chơi đóng vai cùng với trẻ, việc làm này giúp nhà chuyên môn có thể theo dõi được kỹ năng chơi của trẻ, vừa luyện tập được kỹ năng chơi của trẻ và luyện tập được những kỹ năng giao tiếp mà trẻ còn gặp khó khăn. Trong đó chú ý luyện tập những kỹ năng nghe hiểu ngôn ngữ và sử dụng ngôn ngữ.

Luyện tập kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ thông qua chơi luân phiên lần lượt các vai chơi vì hầu hết các trẻ khá mất tập trung, việc chơi lần lượt trẻ phải chờ đến lượt của mình từ đó rèn khả năng tập trung, đồng thời cũng rèn khả năng nghe hiểu và thực hiện các mệnh lệnh giao tiếp.

Luyện tập kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ thông qua luân phiên, đây cũng là cách giáo viên tạo cơ hội để trẻ biết cách sử dụng ngôn ngữ một cách linh hoạt hơn thông qua các vai chơi. Thông qua việc quan sát trẻ, giáo viên có thể tạo tình huống hoặc gợi ý để trẻ trong nhóm chơi luân phiên các trò chơi, giáo viên có thể tạo tình huống hoặc các vai chơi, đối với mỗi vai chơi sẽ là một nội dung giao tiếp khác nhau. Vì vậy cách luân phiên các trò chơi sẽ khiến trẻ có nhiều cơ hội thực hành luyện tập các kỹ năng sử dụng ngôn ngữ cho phù hợp với từng vai chơi và từng nội dung giao tiếp. Ngoài ra khi chơi trẻ cũng biết sử dụng và kết hợp lời nói và cử chỉ điệu bộ khi tương tác với các bạn cùng lứa tuổi khi chơi.

2.2.4. Sử dụng phần thưởng phù hợp khuyến khích trẻ trong các hoạt động

Phần thưởng (lời khen) được xem là phương tiện khá hiệu quả để kích thích sự hứng thú của trẻ trong các hoạt động ở trường mầm non. Phần thưởng xã hội mà ở đây là lời khen, động viên sẽ kích thích trẻ tích cực tương tác với các bạn xung quanh. Chủ động hơn trong các hoạt động với các bạn trong nhóm bạn cùng chơi.

Đặc điểm khá nổi bật dễ nhận thấy ở hầu hết các bạn rối loạn phổ tự kỷ khá nhút nhát, ngại giao tiếp và thường không chủ động trong quá trình tương tác với các bạn trong nhóm chơi, hoặc có khi tương tác các bạn lại thường có những hành vi không phù hợp, hoặc có những hành vi, lời nói khiến cho người khác cảm thấy khó hiểu. Chính vì vậy, việc chấp nhận những hành vi bất thường, những cách giao tiếp với người khác không phù hợp đòi hỏi sự am hiểu của mỗi giáo viên trong lĩnh vực riêng của trẻ. Giáo viên nên lựa chọn cách phản ứng với những hành vi sai của trẻ như: sử dụng lời nói tích cực để trẻ có cơ hội làm lại và nhận ra những hành vi sai, không nên sử dụng từ ngữ hạ thấp đối với trẻ, hãy sử dụng từ ngữ để khuyến khích thay vì triệt tiêu những nỗ lực và thành tích của trẻ.

Tránh việc so sánh trẻ với các bạn cùng trang lứa trong lớp, trong nhóm chơi của các con, khi khen ngợi các bạn trong lớp đồng thời chú ý kích thích trẻ tự kỷ để trẻ nhận thấy được thái độ tích cực của mọi người xung quanh, trong môi trường giao tiếp tích cực. Vì khen ngợi nhằm mục đích thúc đẩy động lực để trẻ tự tin với các bạn trong lớp, trong môi trường giao tiếp tích cực, giáo viên khuyến khích sự cạnh tranh chứ không phải sự hợp tác giữa các trẻ, vô tình làm trẻ căng thẳng và thất vọng có thể trẻ sẽ không tương tác ở những lần sau.

2.2.5. Phối hợp với gia đình trong việc giáo dục kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ

Phát triển kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ là một quá trình lâu dài và mất nhiều thời gian, cần có sự phối hợp của gia đình nhằm theo dõi sự phát triển của trẻ, tìm ra những cách thức hỗ trợ trẻ phát triển kỹ năng giao tiếp và chiến lược phát triển thông qua các hoạt động tương tác tại gia đình. Lớp học và môi trường giao tiếp tích cực là những nơi mà gia đình được cảm thấy tham gia cùng với trẻ và được chào đón, và bố mẹ cũng được chia sẻ những khó khăn cùng trẻ trong các hoạt động ở trường mầm non.

Trong quá trình giáo viên tương tác với trẻ, có các chiến lược hay kỹ thuật để giao tiếp với trẻ mà giáo viên sử dụng ở trường mầm non cần được chia sẻ với bố mẹ để cha mẹ có

thể áp dụng trong gia đình, giáo viên cần trao đổi với bố mẹ một cách thường xuyên thông qua hàng ngày, tuần và tháng. Việc trao đổi có thể diễn ra vào các thời điểm hàng ngày như lúc đón và trả trẻ hoặc các buổi họp phụ huynh, cũng có thể trao đổi qua các phương tiện khác như gọi điện, nhắn tin, quay video phản hồi đối với giáo viên và phụ huynh. Trong môi trường giao tiếp tích cực, giáo viên thường tránh liên hệ với cha mẹ trẻ và cảm thấy không thoải mái với một số bậc cha mẹ. Do đó không trao đổi được với cha mẹ trẻ những thông tin quan trọng về mức độ phát triển của trẻ tại gia đình cũng như ở trường để có thể điều chỉnh cách thức hỗ trợ cá nhân trẻ tự kỷ.

3. KẾT LUẬN

Trẻ rối loạn phổ tự kỷ có thể gặp khó khăn trong việc phát triển kỹ năng xã hội như khả năng ngôn ngữ và phi ngôn ngữ, việc hiểu những gì người khác nói cũng gặp khó khăn, đặc biệt là giao tiếp phi ngôn ngữ như cử chỉ, điệu bộ, nét mặt, ánh mắt. Trẻ thường hạn chế khi chơi với các nhóm bạn cùng lứa tuổi. Do vậy việc giáo dục kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ 4 - 5 tuổi học hoà nhập ở trường mầm non là một trong những nhiệm vụ ưu tiên ở trường mầm non hiện nay. Việc giáo dục phát triển kỹ năng giao tiếp cho trẻ như thế nào phụ thuộc rất nhiều bởi các yếu tố môi trường xung quanh của trẻ. Trong đó môi trường mầm non đóng vai trò rất quan trọng để kích thích trẻ giao tiếp và tích cực tương tác. Các biện pháp chủ yếu đề xuất trong nghiên cứu này nhằm hướng đến mục đích chung là hướng đến sự phát triển một cách toàn diện. Bên cạnh đó đây cũng là những gợi ý để giáo viên mầm non có thể áp dụng vào việc giáo dục kỹ năng giao tiếp cho trẻ rối loạn phổ tự kỷ học hoà nhập ở trường mầm non hiện nay đạt kết quả cao hơn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Xuân Hải, *Chính sách giáo dục, kỹ yếu hội thảo quốc gia chính sách về giáo dục hoà nhập*, thực tiễn và sự thúc đẩy cho Việt Nam, 2018.
- [2] Nguyễn Lân Từ *điền Tiếng Việt*, NXB Khoa học xã hội Hà Nội, 2000
- [3] Lê Thị Bắc Lý, Bùi Thị Lâm, Hoàng Thị Nho, *Giáo dục hoà nhập trẻ khuyết tật mầm non*, NXB Đại học sư phạm Hà Nội, 2024.